

Byla C-373/22**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka****Gavimo data:**

2022 m. birželio 9 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bulgarija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. birželio 9 d.

Prokuratūra:

Spetsializirana Prokuratura

Atsakovas baudžiamojoje byloje:

NE

Pagrindinės bylos dalykas

Kaltinimai NE pateikti *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas). Šios bylos parengiamajame posėdyje NE prašė nušalinti teismą, nes suabejojo tiek teisėjų, kuriems paskirta byla, tiek visų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teisėjų nešališkumu.

NE tai grindžia šiais argumentais:

- prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra atsakovas *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nagrinėjamoje civilinėje byloje dėl ieškinio, kuriuo jis prašo atlyginti žalą, patirtą dėl kardomojo kalinimo, kuri jam skyrė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir
- įstatymo *Zakon za izmenenie i dopalnenie ha Zakona za sadebnata vlast* (Teismų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, DV Nr. 32, 2022 m. balandžio 26 d., toliau – ZIDZSV), kuriuo nuo 2022 m. liepos 27 d.

panaikinamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, priėmimas.

Teisėjas, kuriam paskirta byla, mano, kad nėra teisinio pagrindo nusišalinti ir kad jis nėra šališkas nei bylos, nei NE atžvilgiu.

Vis dėlto pagal 2018 m. balandžio 5 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje *Boyan Gospodinov / Bulgarija* (toliau – EŽTT sprendimas byloje *Boyan Gospodinov / Bulgarija*), kuriuo remiasi NE, teismo nešališkumas turi būti vertinamas ne tik subjektyviu požiūriu (kai siekiama nustatyti teisėjo asmeninį vidinį įsitikinimą ar suinteresuotumą konkrečios bylos baigtimi), bet ir objektyviu požiūriu, kuris grindžiamas pakankamomis garantijomis, leidžiančiomis atmesti bet kokią pagrįstą abejonę šiuo klausimu.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nėra tikras, ar nagrinėjamu atveju galima pašalinti pagrįstas abejonas dėl jo nešališkumo, atsižvelgiant į tai, kad, viena vertus, jis yra atsakovas civilinėje byloje, kurioje NE reikalauja atlyginti žalą, o, kita vertus, įstatymų leidėjas priėmė įstatymą, kuriuo jį panaikino, pateisindamas tai „konstitucinio teismų nepriklausomumo principo užtikrinimu ir konstitucinių piliečių teisių apsauga“.

Apskritai kyla klausimas, ar ZIDZSV priėmimas tokiais pagrindais gali turėti įtakos ne tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, bet ir Specializuoto baudžiamųjų bylų apeliacinio teismo, Specializuotos prokuratūros ir Specializuotos apeliacinės prokuratūros, kurie savo veiklą tęs iki 2022 m. liepos 27 d., o tada taip pat bus panaikinti, nepriklausomumui.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonų dėl ZIDZSV priėmimo procedūros ir šio įstatymo nuostatų suderinamumo su teisinės valstybės, valdžių padalijimo ir teismų nepriklausomumo principais, o, visų pirma, dėl to, ar Sąjungos teisėje leidžiama tokia teisėjų ir prokurorų pakartotinio skyrimo taisyklė, kokia numatyta ZIDZSV.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Kad galėtų nuspręsti, ar jis turi nusišalinti nuo nagrinėjamos bylos nagrinėjimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipiasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį.

Pirma, jis klausia, ar ES sutarties 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, siejant juos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad teismas, kuriam pavesta nagrinėti baudžiamąją bylą ir kuris taip pat yra atsakovas civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo pagal kaltinamojo šioje baudžiamojame byloje pateiktą ieškinį dėl pažeidimo, kurį padarė šis teismas ar jo teisių perėmėjas, nagrinėdamas šią ar kitą baudžiamąją bylą, arba kuris ieškinio patenkinimo atveju būtų įpareigotas atlyginti

žalą, nėra nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad šios nuostatos turi būti aiškinamos būtent taip, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori žinoti, ar baudžiamoji byla turi būti nagrinėjama toliau ir kaip.

Antra, jis siekia išsiaiškinti, ar minėtos Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad įstatymas, kuriuo tam tikrą dieną panaikinamas teismas, o šio teismo teisėjai toliau nagrinėja iki tos dienos jiems paskirtas bylas ir bylas, kurias jie nagrinėjo parengiamajame posėdyje, ir kuris teismo panaikinimą grindžia konstitucinio teismų nepriklausomumo ir piliečių konstitucinių teisių apsaugos principo laikymusi, tačiau nepateikia jokių įrodymų, kad teismas padarė su tuo susijusių pažeidimų, pažeidžia šio teismo nepriklausomumą.

Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar minėtos Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės nuostatos, pagal kurias dėl nurodytų priežasčių Bulgarijoje panaikinama nepriklausoma teisminė institucija ir jos teisėjai perkeliama į kitus teismus, kurių kai kurie yra labai atokiaose šalies vietovėse, iš anksto apie tai konkrečiai neinformavus teisėjų ir negavus jų sutikimo bei taikant tik šiems teisėjams įstatyme numatytus apribojimus, kiek daugiausia kartų jie gali būti paskirti į teisminę instituciją. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas manytų, kad minėtos nuostatos turi būti aiškinamos būtent taip, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, kaip panaikintų teismų teisėjai turi elgtis jų nagrinėjamose bylose.

Dėl prejudicinių klausimų

1. Ar ES sutarties 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, siejant juos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad teismas, kuriam pavesta nagrinėti baudžiamąją bylą ir kuris taip pat yra atsakovas civilinėje byloje dėl žalos atlyginimo pagal pareikštą kaltinamojo šioje baudžiamosioje byloje ieškinį dėl pažeidimo, kurį padarė šis teismas ar jo teisių perėmėjas, nagrinėdamas šią ar kitą baudžiamąją bylą, arba kuris ieškinio patenkinimo atveju būtų įpareigotas atlyginti žalą, nėra nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę?

2. Jei atsakymas būtų teigiamas, ar minėtos Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad toks teismas negali tęsti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ar priimti sprendimo dėl bylos esmės, ir kokios būtų šio teismo procesinių ir materialinių veiksmų pasekmės, jei jis nenusišalintų?

3. Ar ES sutarties 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, siejant juos su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad teismo, kuriam taikomas *Zakon za sadebnata vlast* (Teismų įstatymas) priimtas pakeitimas (DV Nr. 32/26.04.2022, kurio įgyvendinimas atidėtas iki 2022 m. liepos 27 d.), nepriklausomumas yra

panaikinamas, tačiau teismai turi toliau nagrinėti bylas iki šios datos, taip pat ir vėliau nagrinėti bylas, kuriose jau įvyko parengiamieji posėdžiai, jeigu teismo panaikinimas buvo pateisintas tuo, kad taip užtikrinamas konstitucinis teismų nepriklausomumo ir piliečių konstitucinių teisių apsaugos principas, tačiau tinkamai nenurodyta, kokios faktinės aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad šie principai buvo pažeisti?

4. Ar minėtos ES teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės nuostatos, pavyzdžiui, Teismų įstatymo (DV Nr. 32, 2022 m. balandžio 26 d., kurio įgyvendinimas atidėtas iki 2022 m. liepos 27 d.) nuostatos, pagal kurias dėl nurodytų priežasčių Bulgarijoje visiškai panaikinamas Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas kaip nepriklausoma teisminė institucija ir šio teismo teisėjai (įskaitant kolegijos teisėją ir konkrečią baudžiamąją bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos teisėją) perkeliama į kitus teismus visoje šalyje, įskaitant esančius toli nuo jų dabartinės veiklos vietos, iš anksto apie tai konkrečiai neinformavus teisėjų ir negavus jų sutikimo bei taikant tik šiems teisėjams įstatyme numatytus apribojimus, kiek daugiausia kartų jie gali būti paskirti į teisminę instituciją?

5. Jei atsakymas būtų teigiamas, atsižvelgiant į Sąjungos teisės viršenybę, kokius procesinius veiksmus turėtų atlikti naikintinų teismų teisėjai? Kokias pasekmes tai turėtų naikintino teismo procesiniams sprendimams bylose, kurias reikia išspręsti, ir galutiniams sprendimams šiose bylose?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis, 6 straipsnio 1 ir 3 dalys, 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 2 dalis

2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo 9 ir 10 konstatuojamosios dalys, 2 straipsnis

2006 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587)

2010 m. sausio 26 d. Sprendimas *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, EU:C:2010:39)

2014 m. liepos 17 d. Sprendimas *Torresi* (C-58/13 ir C-59/13, EU:C:2014:2088)

2014 m. spalio 9 d. Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265)

2015 m. spalio 6 d. Sprendimas *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664)

2021 m. balandžio 20 d. Sprendimas *Repubblica* (C-896/19, EU:C:2021:311)

2021 m. gegužės 18 d. Sprendimas *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393)

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *W. Ż.* (Aukščiausiojo Teismo Neeilinės peržiūros ir viešųjų reikalų kolegija – Paskyrimas) (C-487/19, EU:C:2021:798)

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis

2018 m. balandžio 5 d. EŽTT sprendimas byloje *Boyan Gospodinov / Bulgarija*

2020 m. gruodžio 1 d. EŽTT sprendimas byloje *Ástráðsson / Islandija*

2021 m. kovo 9 d. EŽTT sprendimas byloje *Bilgen / Turkija*

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Bulgarijos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnis, 129 straipsnio 1 ir 3 dalys, 130a straipsnis

Zakon za sadebnata vlast (Teismų įstatymas) 30 straipsnio 1 dalis, 2 dalies 8 ir 20 punktai, 3 dalis, 4 dalis, 5 dalies 1, 4, 5, 6, 7, 12 ir 13 punktai, 161 straipsnio 1 ir 2 dalys, 165 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys, 194 straipsnis

Zakon za izmenenie i dopalnenie ha Zakona za sadebnata vlast (2022 m. balandžio 26 d. Teismų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, DV Nr. 32, įsigaliosiantis 2022 m. liepos 27 d.) pereinamųjų ir baigiamųjų nuostatų 44, 49, 50, 51, 52, 53, 59 ir 67 straipsniai

Nakazatelno-protsesualen kodeks (Baudžiamojo proceso kodeksas) 29 straipsnis, 31 straipsnis, 35 straipsnio 3, 4 ir 5 dalys, 258 straipsnis, 411a, 485 ir 486 straipsniai

Nakazatelen kodeks (Baudžiamasis kodeksas) 108 straipsnio 2 dalis ir 325 straipsnio 1 ir 2 dalys

Grazhdanski protsesualen kodeks (Civilinio proceso kodeksas) 519 straipsnio 2 dalis

Faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos santrauka

- 1 2018 m. gegužės 29 d. NE padegė Bulgarijos Respublikos vėliavą priešais Teisingumo rūmus Sofijos centre, ją išniekino įžeidžiančiais veiksmais ir visa tai pats nufilmavo. Šį vaizdo įrašą jis paskelbė internete 2018 m. birželio 2 d. Stara Zagoroje.
- 2 2018 m. rugsėjo 27 d. nuosprendžiu NE pripažintas kaltu dėl Bulgarijos Respublikos vėliavos išniekinimo tęstinės nusikalstamos veikos metu ir dėl nepadorių veiksmų, kuriais šiurkščiai sutrikdyta viešoji tvarka ir išreikšta akivaizdi nepagarba visuomenei.
- 3 Už šias dvi nusikalstamas veikas NE nuteistas iš viso dvejų metų laisvės atėmimo bausme pagal pirmines bendrąsias bausmės vykdymo taisykles. Į bausmės laiką įskaitytas kardomojo kalnimo laikas (nuo 2018 m. birželio 4 d.)
- 4 2019 m. sausio 15 d. *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų apeliacinis teismas) panaikino NE skirtą nuosprendį ir bylą perdavė kitai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo kolegijai nagrinėti iš naujo nuo ikiteisminio tyrimo stadijos. Sprendimo panaikinimo priežastis – esminė procesinė klaida: byla turėjo būti paskirta vienam teisėjui, tačiau paskirta teisėjui ir prisiekusiajam.
- 5 2019 m. kovo 14 d. nutartimi privačioje baudžiamojoje byloje, nagrinėjamoje Specializuotame baudžiamųjų bylų apeliaciniame teisme, NE paskirtas kardomasis kalnimas pakeistas į švelniausią procesinę prievartos priemonę – „rašytinį pasižadėjimą neišvykti“.
- 6 2019 m. liepos 18 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino NE kaltu dėl abiejų kaltinimų ir skyrė bendrą vienerių metų ir dešimties mėnesių laisvės atėmimo bausmę. Bausmės vykdymas atidėtas ketveriems metams. Į bausmės laiką įskaitytas kardomojo kalnimo laikas nuo 2018 m. birželio 4 d. iki 2019 m. kovo 14 d.
- 7 2019 m. gruodžio mėn. NE Sofijos miesto teisme pareiškė civilinį ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui, Specializuotam baudžiamųjų bylų apeliaciniam teismui ir Bulgarijos Respublikos prokuratūrai, reikalaudamas atlyginti 500 000 levų deliktinę žalą. Jis teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepagrįstai skyrė kardomąjį kalnimą jo baudžiamojoje byloje laikotarpiu nuo 2018 m. birželio 4 d. iki 2019 m. kovo 14 d.
- 8 2020 m. balandžio 6 d. nuosprendžiu Specializuotas baudžiamųjų bylų apeliacinis teismas pakeitė 2019 m. liepos 18 d. nuosprendį dalyje dėl NE nuteisimo už 2018 m. birželio 2 d. Stara Zagoroje padarytas nusikalstamas veikas, o likusią nuosprendžio dalį paliko nepakeistą.
- 9 Specializuoto baudžiamųjų bylų apeliacinio teismo nuosprendį panaikino *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) 2020 m. lapkričio

3 d. sprendimu dėl esminių procesinių klaidų, dėl kurių galėjo būti apribota kaltinamojo teisė į gynybą. Aukščiausiojo kasacinio teismo nuomone, teismo psichiatrijos ekspertizės akte dėl NE nenustatyta, ar jis galėjo suprasti nusikaltimo prasmę ir pobūdį, valdyti savo veiksmus ir dalyvauti baudžiamajame procese, t. y. ar jis buvo psichiškai sveikas.

- 10 Byla grąžinta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šis paprašė Aukščiausiojo kasacinio teismo nurodyti, nuo kurios stadijos jis turėtų pradėti iš naujo nagrinėti bylą. Gavęs atsakymą, teismas paskyrė parengiamąjį bylos nagrinėjimą.
- 11 2021 m. kovo 31 d. vykusiame posėdyje NE paprašė, kad teisėjas nusišalintų. NE teigė, jog pareiškė civilinį ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad baudžiamąją bylą nagrinėjęs šio teismo teisėjas nebuvo nešališkas. Teisėjas atsisakė pasiskelbti esąs šališkas. Jis nežinojo apie ieškinį, kuris, be kita ko, turėjo būti nukreiptas prieš valstybę, ir nebuvo suinteresuotas bylos baigtimi.
- 12 Šiame parengiamajame posėdyje priimta nutartimi byla grąžinta prokuratūrai dėl esminių procesinių NE teisių pažeidimų. Teismo nuomone, Aukščiausiojo kasacinio teismo nuorodos dėl kaltinimų NE priimtimumo taip pat yra svarbios jau ikiteisminio tyrimo procese. Baudžiamasis procesas neturėtų būti vykdomas prieš asmenį, kuris nesupranta nusikalstamos veikos prasmės ir pobūdžio ir negali kontroliuoti savo veiksmų.
- 13 Grąžinus bylą prokuratūrai, parengta nauja eksperto išvada, patvirtinanti, kad NE yra psichiškai sveikas ir gali atsakyti pagal įstatymą, ir byla vėl perduota prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 14 2022 m. balandžio 26 d. Oficialiajame leidinyje paskelbtas Teismų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas. Šiuo įstatymu nuo 2022 m. liepos 27 d. panaikinamas Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Specializuota prokuratūra, Specializuotas baudžiamųjų bylų apeliacinis teismas ir Specializuota apeliacinė prokuratūra.
- 15 2022 m. balandžio 27 d. per parengiamąjį posėdį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme NE dar kartą paprašė, kad teisėjas nusišalintų, remdamasis civiliniu ieškiniu, pareikštu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, ir būsimu teismo panaikinimu.

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 16 NE teigia, kad jo bylą nagrinėjantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teisėjas nėra nešališkas. NE nurodo dvi priežastis.
- 17 Pirmiausia jis remiasi EŽTT sprendimu byloje *Boyan Gospodinov / Bulgarija*. Iš to sprendimo matyti, kad teismo nešališkumo klausimas kyla ne tik dėl

subjektyvaus, bet ir dėl objektyvaus baudžiamųjų bylų teisėjų nešališkumo. Net jei nebūtų pagrindo abejoti asmeniniu baudžiamųjų bylų teisėjų nešališkumu, jų profesiniai santykiai su vienu iš kaltinamųjų civilinėje byloje, vykstančioje lygiagrečiai su baudžiamąja byla, galėtų kelti pagrįstų abejonių dėl jų objektyvaus nešališkumo. Be to, taisyklė, kad civilinio ieškinio patenkinimo atveju žala turi būti atlyginta iš institucijos, kurioje padarytas pažeidimas, biudžeto, gali turėti tam tikrą įtaką baudžiamųjų bylų teisėjų sprendimui.

- 18 Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra atsakovas civilinėje byloje, kurią NE iškėlė teismui ir kuri vyksta lygiagrečiai su šia baudžiamąja byla. Be to, jei NE civilinis ieškiny būtų patenkintas ir būtų priteistas žalos atlyginimas, jis turėtų būti sumokėtas iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo biudžeto.
- 19 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad civilinės bylos baigtis dar labiau priklauso nuo baudžiamosios bylos baigties, nes šioje baudžiamosios bylos baigties priklauso ir ieškinio pagrįstumas, ir žalos, jei ji bus atlyginta, dydis.
- 20 Pagal ZIDZSV Sofijos miesto teismas perima prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo turtą, išpareigojimus, teises ir pareigas. Tai reiškia, kad nuo 2022 m. liepos 27 d. baudžiamoji byla prieš NE priklausys Sofijos miesto teismo jurisdikcijai, t. y. teismui, kuriame NE pareiškė civilinį ieškinį. Jei parengiamasis posėdis baudžiamosios bylos vyks iki šios datos, perduodančiojo teismo teisėjas turi būti komandiruotas į Sofijos miesto teismą ir ten užbaigti bylos nagrinėjimą. Kita vertus, jei teisėjas iki to laiko nepaskirs parengiamojo posėdžio, baudžiamąją bylą gali nagrinėti šis teisėjas (jei jis būtų paskirtas Sofijos miesto teismo teisėju) arba kitas Sofijos miesto teismo teisėjas. Be to, Sofijos miesto teismas, kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teisių perėmėjas, turėtų būti atsakovas jo nagrinėjamoje civilinėje byloje dėl NE reikalavimo atlyginti žalą.
- 21 Atsižvelgdamas į šias aplinkybes ir nurodytą EŽTT jurisprudenciją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad egzistuoja teisinis netikrumas dėl to, ar prašymas turėtų būti patenkintas ir kokios būtų atliktų procesinių ir materialinių veiksmų pasekmės, jei prašymas nebūtų patenkintas.
- 22 Antra, NE nurodo artėjantį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo panaikinimą.
- 23 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad įprastose bylose dėl teismo panaikinimo, sprendžiant su naikintinu teismu susijusius klausimus, kurie yra susiję su šia byla, neturėtų būti įmanoma pateisinti skundo dėl teismo panaikinimo šališkumu. Tačiau šiuo atveju buvo vykdoma procedūra, kuria siekiama diskredituoti naikintinų teismų teisėjus ir prokurorus ir paveikti jų nepriklausomumą. Įstatymų leidėjui priėmus įstatymą, kuriuo teismas

naikinamas motyvuojant tuo, kad šis įstatymas „užtikrina konstitucinį teismų nepriklausomumo principą ir piliečių konstitucinių teisių apsaugą“, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar visuomenėje jis suvokiamas kaip nešališkas ir nepriklausomas teismas ir ar jis gali toliau nagrinėti bylą, ar privalo nusišalinti.

- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, įstatymo dėl specializuotų teismų panaikinimo priėmimo procedūros eiga, įstatymo projekto aiškinamasis raštas ir pakartotinio teisėjų ir prokurorų skyrimo taisyklės pažeidžia teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principus, daro poveikį naikintinų institucijų teisėjų nepriklausomumui ir leidžia įtarti, kad tai yra sąmoningas kerštas už jų veiklą.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 25 Kad galėtų priimti sprendimą dėl NE prašymo nusišalinti ir įvertinti, kaip priimti sprendimą baudžiamojoje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar tam tikri objektyvūs faktai kelia abejonių dėl jo nešališkumo.
- 26 Viena vertus, EŽTT sprendime *Boyan Gospodinov / Bulgarija*, kurį cituoja NE, teigiama, kad, atsižvelgiant į objektyvų požiūrį į teismo nešališkumo nustatymą, kyla pagrįstų abejonių, kai kaltinamasis baudžiamojoje byloje taip pat yra ieškovas civilinėje byloje dėl ieškinio teismui, kuriame nagrinėjama baudžiamoji byla, ir kai bet kokia žala, priteista civilinėje byloje, būtų atlyginta iš to teismo biudžeto.
- 27 Kita vertus, jei laikytumėmės nuomonės, kad teismo teisėjai visada turi deklaruoti savo šališkumą, jei teismas, kuriame jie dirba, yra atsakovas tokioje civilinėje byloje, šalis galėtų pati pasirinkti teismą ar kolegiją, o tai reikštų piktnaudžiavimą teisėmis. Šis klausimas svarbus priimant sprendimą dėl kolegijos nusišalinimo motyvų ir yra susijęs tiek su sprendimu dėl konkretaus prašymo, tiek su galutinio sprendimo, kuris bus priimtas baudžiamojoje byloje, stabilumu.
- 28 Dėl antrojo NE prašymo, susijusio su nusišalinimo pagrindu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar – po to, kai pagrindžiant įstatymo dėl jo panaikinimo priėmimą suabejota jo, kaip teismų nepriklausomumo garanto ir piliečių konstitucinių teisių apsaugos garanto, galimybėmis – jis gali tęsti baudžiamąjį procesą, ir neaišku, kokios pasekmės kiltų šioje byloje priimtiems sprendimams, jei jis nenušišalintų. Atsakymas į šį klausimą yra svarbus tiek šioje byloje, tiek kitose bylose, kurias turės nagrinėti specializuoti teismai, iki bus panaikinti.
- 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių, ar pagal Sąjungos teisę galima panaikinti teismines institucijas tuo pagrindu, kad jos trukdo „gerbti konstitucinį teismų nepriklausomumo principą ir ginti konstitucines

piliečių teises“, kai šios institucijos taiko tas pačias procesines ir materialines taisykles kaip ir kiti šalies teismai ir prokuratūros.

- 30 Specializuoti teismai Bulgarijoje įsteigti 2011 m. Iš pradžių jiems patikėtos organizuotų nusikalstamų grupuočių padarytų nusikaltimų bylos. 2015 m. jų jurisdikcija išplėsta, įtraukiant bylas dėl nusikaltimų Respublikai, o 2017 m. – dėl korupcinių nusikaltimų tam tikroms asmenų grupėms – aukštas pareigas užimantiems asmenims.
- 31 Teisėjų ir prokurorų skyrimo tvarka specializuotuose teismuose atitinka teisėjų ir prokurorų skyrimo tvarką kituose teismuose. Visi jie skiriami pagal konkurso ir atrankos procedūras, panašias į kitų šalies teisėjų ir prokurorų atrankos procedūras, ir turi tokį patį statusą. Specializuotų teismų teisėjų ir prokurorų nepriklausomumo garantijos yra tokios pačios kaip ir kitų teisėjų ir prokurorų.
- 32 Konstitucinis Teismas du kartus priėmė sprendimą dėl šių teismų suderinamumo su Bulgarijos Konstitucija. Šiuose sprendimuose atmetamas teiginys, kad specializuoti baudžiamųjų bylų teismai yra ypatingieji teismai. Pažymima, kad jie vykdo teisingumą pagal bendrąsias taisykles, o teisėjai ir prokurorai skiriami, perkeliami, paaukštinami ir atleidžiami iš pareigų pagal tas pačias taisykles kaip ir kitų teismų teisėjai ir prokurorai. Taip pat atmetama tezė, kad teismas yra ypatingosios teisenos teismas dėl specializacijos pagal subjektą ir objektą. Priešingai, pažymima, kad iki šių institucijų įsteigimo tokia jurisdikcija priklausė Sofijos miesto teismui ir niekada nebuvo kvestionuojama nei teoriškai, nei praktiškai.
- 33 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad teiginiai, jog specializuotų teismų egzistavimas ir veikla pažeidžia teismų nepriklausomumo ir piliečių konstitucinių teisių apsaugos principus, yra nepagrįsti. Priimant ZIDZSV šie kaltinimai nebuvo pagrįsti jokiais konkrečiais faktais ar patikimais duomenimis, o tai prieštarauja teisėkūros proceso skaidrumo ir atskaitomybės principams. Teismo panaikinimas remiantis tokiais kaltinimais nepagrįstai kenkia teisminės institucijos ir joje dirbančių teisėjų bei prokurorų reputacijai.
- 34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma klausia, ar ZIDZSV nuostatos, reglamentuojančios naikintinų institucijų teisėjų ir prokurorų pakartotinį paskyrimą, neprieštarauja Sąjungos teisei. Formaliai įstatyme numatyta, kad teisėjai ir prokurorai pakartotinai skiriami be konkurso, tačiau faktiškai jame numatyti nukrypimai nuo bendros taisyklės. Tokios nukrypti leidžiančios nuostatos – tai apribojimas, kad į teismą pakartotinai gali būti paskirta ne daugiau kaip ketvirtadalis panaikinto Specializuoto baudžiamųjų bylų teismo teisėjų ir ne daugiau kaip trečdalis panaikinto Specializuoto baudžiamųjų bylų apeliacinio teismo teisėjų, taip pat laikinas Aukščiausiosios teismų tarybos sprendimų dėl pakartotinio paskyrimo vykdymas (šių sprendimų apskundimas nesustabdo jų vykdymo).

- 35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, šios nuostatos yra diskriminacinės, nes jose numatyta skirtinga pakartotinio paskyrimo procedūra. Vien hipotetinė galimybė, kad gali kilti sunkumų iš naujo skiriant teisėjus ir prokurorus, negali būti pagrindas nustatyti išimties taisyklės. Be to, pačios nuostatos yra prieštaringos – viena vertus, numatoma, kad teisėjai ir prokurorai pakartotinai skiriami atsižvelgiant į atitinkamo teismo darbo krūvį, kita vertus, ribojama galimybė pakartotinai skirti teisėjus ir prokurorus viršijant nustatytą kvotą, nors atitinkamoje institucijoje gali būti reikalingas didesnis skaičius teisėjų ir prokurorų. Įstatymų leidėjas, nustatydamas pirmiau aprašytą kvotų sistemą, apriboja Konstitucijoje įtvirtintus Aukščiausiosios teismų tarybos įgaliojimus perrinkti teisėjus ir prokurorus, patikrinti ir užpildyti reikiamus etatus atskiruose teismuose ir prokuratūrose.
- 36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, ZIDZSV nuostatos, reglamentuojančios naikintinų institucijų teisėjų ir prokurorų pakartotinį paskyrimą, yra neaiškios ir gali būti skirtingai aiškinamos. Neaišku, kaip įstatymų leidėjas įpareigoja šiuos teisėjus ir prokurorus eiti pareigas, jei jie paskiriami į teismą pagal galiojančias kvotas be jų sutikimo, kaip jie gali apskusti tokį paskyrimą ir ar tokia tvarka nėra tam tikras būdas priversti teisėjus ir prokurorus sutikti su tuo, kas jiems paskirta, arba palikti teisminę tarnybą.
- 37 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 2021 m. kovo 9 d. EŽTT sprendimu byloje *Bilgen / Turkija*. Šiuo sprendimu patvirtinama teisėjų ir prokurorų teisė būti apsaugotiems nuo savavališko perkėlimo ir galimybė teismine tvarka peržiūrėti sprendimus dėl nesavanoriško perkėlimo (ir atitinkamai nesavanoriško atleidimo, pakartotinio paskyrimo ar komandiruotės), turinčius įtakos teisėjams ir prokurorams, siekiant užtikrinti, kad jų nepriklausomumui nekiltų pavojus dėl netinkamos išorės įtakos.
- 38 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjamas pagal pagreitintą prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą dėl toliau nurodytų priežasčių:
- prejudiciniai klausimai yra nacionalinės svarbos, nes atsakymai į juos gali turėti įtakos visų veiksmų, atliktų iki ZIDZSV įsigaliojimo ir po jo, teisiniam tikrumui;
  - šiuo metu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme dirba 23 teisėjai; jie iki 2022 m. liepos 27 d. turi išnagrinėti jiems priskirtas bylas, o šios vėliau bus perduotos kitiems teismams nežinomoje (šiuo metu nenustatytoje) teismų veiklos teritorijoje;
  - prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atlieka itin svarbias teismines funkcijas Bulgarijos teismų sistemoje – iki 2022 m. liepos 27 d. tai yra vienintelis pirmosios instancijos teismas, kurio jurisdikcijai priklauso bylos, susijusios su organizuotomis nusikalstamomis grupuotėmis, ir kuris leidžia naudoti ir toliau naudoti specialiuosius tyrimo metodus Europos prokuratūros

jurisdikcijai priklausančioms nusikalstamoms veikoms, susijusioms su organizuotų nusikalstamų grupuočių veikla;

- siekiant išsklaidyti abejones, ar vykdoma teisėkūros procedūra nepažeidžia specializuotų teismų teisėjų nepriklausomumo, būtina kuo greičiau pateikti atsakymą į prejudicinius klausimus. Šis klausimas svarbus, nes teisėjai turi priimti sprendimus – taip pat turinio požiūriu – dėl jiems pavestų klausimų. Jei ir toliau šie klausimai būtų sprendžiami dviprasmiškai, kiltų pavojus turimų priimtų sprendimų stabilumui.

DARBINIS VERTINIMAS